

Fra pendler til landsbybeboer

En undersøgelse af rumænske migranter i Danmark

EMIL BJØRN HILTON SAGGAU

CENTRUM FÖR TEOLogi OCH RELIGiONSVETENSKAP | LUNDS UNIVERSiTET

FRA PENDLER TIL LANDSBYBEBOER

Fra pendler til landsbybeboer

En undersøgelse af
rumænske migranter i Danmark

EMIL BJØRN HILTON SAGGAU

LUNDS
UNIVERSITET

Omslagsbild: Ana Maria Zaharia

Copyright Emil Bjørn Hilton Saggau 2022

Lunds universitet
Humanistiska och teologiska fakulteterna
Centrum för teologi och religionsvetenskap
Kyrko- och missionsstudier

ISBN 978-91-7267-455-4 (tryck)
978-91-7267-456-1 (PDF)

Omslagsdesign och sättning Gunilla Albertén
Tryck i Sverige av Media-Tryck, Lunds universitet, Lund 2022
 Svanenmärkt trycksak, 3041 0903

Resume

I jyske landsbyer som Isenvad, Agerbæk eller Ulbjerg finder man gamle missionshuse. Her tales der dog ikke længere dansk, men rumænsk. Mange nye rumænske ortodokse menigheder er vokset frem her. Visse steder har man endda taget den lokale helgen – Ansgar, Rimbert eller Clemens – og gjort ham til den rumænske menigheds skytshelgen. Det er et ydre tegn på den store vækst i central- og østeuropæiske migranter, som er kommet til Danmark primært for at arbejde. I 2021 udgjorde denne gruppe 130.000 personer i alt, når polske, ukrainske, belarussiske og baltiske arbejdsmigranter tælles med.

Antallet af rumænere alene i Danmark er vokset på 15 år fra ca. 6.000 til 40.000, hvilket gør rumænerne til den hurtigst voksende migrantgruppe i Danmark. Denne migration er særligt knyttet til de jyske landdistrikter, hvor rumænere i dag udgør et større og større mindretal. Flere jyske sogne har en betydelig minoritet af rumænere. 17 sogne har mere end 6 pct. rumænere. Dette tal er væsentligt højere, hvis alle central- og østeuropæiske migranter tælles med.

Denne nye gruppe skaber en af de mest markante demografiske, kulturelle og religiøse forandringer af jyske landsbyer og lokalsamfund. Landsbyer som Isenvad, Agerbæk og Ulbjerg har nu fået to aktive kristne menigheder – en folkekirkelig og en ortodoks. Disse ortodokse landsbykirker er fuldkommen gennemistandsatte missionsbygninger med lokalt malede ikoner og menigheder, der tæller hundreder af rumænere. De mødes regelmæssigt og skaber ligefrem bilkør på de små landsbyveje.

Jyske landsbysamfund, sognepræster, landkommuner og de lokale fællesskaber står her over for et markant kultur- og religionsmøde. Et møde, som denne rapport sætter fokus på. I rapporten undersøges de udfordringer, muligheder og potentialer, dette møde skaber, som afsæt for en diskussion af,

hvordan rumænere og mere bredt central- og østeuropæiske arbejdsmigranter kan blive en del af de lokale fællesskaber. Dette er ikke kun for de nytilkomnes skyld, men også for de lokale beboere. De central- og østeuropæiske arbejdsmigranter vil blive en uundværlig ressource – ikke kun for deres arbejdsgiver, men også i lokalsamfundenes fællesskaber. Formår lokalsamfund at bygge bro, så kan fællesskaber trives og udvikles, hvorimod de ellers ville blive opdelte og aflukkede – og i værste fald lede til sociale gnidninger.

Denne brobygningsudfordring vil tage til i jyske landdistrikter i de kommende år, hvis den rumænske migration fortsætter. Dette tyder alle europæiske indikatorer på. Den rumænske befolkningsgruppe vil vokse gennem migration, men også gennem stiftelse af familie. Den rumænske gruppe består i dag især af unge par, der er ved at stifte familie, hvorfor antallet af rumænske børn i Danmark vil stige. Fremskrives befolkningsudviklingen for rumænere i Danmark fem år frem – med de usikkerheder, som følger med et sådant regnestykke – så vil der fødes 10.000 rumænske børn og komme yderligere 40.000 rumænere til landet. Dette vil påvirke de jyske landkommuner endnu mere. Allerede i 2020 noterede Danmarks Statistik, at befolkningsudviklingen i jyske landdistrikter ikke var nedadgående, men stabiliseret. Den primære grund til denne stabilisering er øst- og central-europæiske migranter. Fortsætter udviklingen, vil nogle landdistrikter se en befolkningstilvækst fremover. Denne forandring er allerede på vej, og det kan bemærkes på det øgede antal polsk og rumænsk talende studerende på SOSU-uddannelserne og folkeskoler på landet, hvor det ikke er ualmindeligt, at ca. 25 pct. er tosprogede elever på en landsbyskole. Migrationen har indtil nu nærmest været usynlig. Den fylder ikke meget i den offentlige samtale og politik – og er nærmest uset af lokalbefolningerne.

Usynligheden hænger sammen med, at disse nye minoriteter adskiller sig fra andre migrantgrupper i Danmark, da rumænene og andre central- og østeuropæiske migranter rejser til Danmark, da virksomheder mangler arbejdskraft. Beskæftigelsen er høj for rumænene, og de er til tider usynlige i deres lokalsamfund, da de går tidligt på arbejde hver dag og kommer sent hjem.

Rumænene kommer til Danmark for at arbejde, men er i højere grad i dag ved at etablere sig med familie. Denne rapport konkluderer, at en stor del af rumænene har bosat sig permanent i Danmark og har et ønske om

en stabil tilværelse i landet. De ønsker at bidrage, involveres og tage del i de lokale fællesskaber. Der er tale om en ”forsinkelte” integrationsproces, idet rumænerne først oplever et udtalt behov for integration, når de, typisk efter en længere årrække, for alvor beslutter sig for at blive permanent i Danmark. I mellemtíden er der blevet købt hus og kommet børn til.

Dette – måske forsinkede – ønske om at blive en del af danske fællesskaber er en mulighed for kommuner, virksomheder, landsbyer og ikke mindst folkekirken. Denne rapport giver nogle anbefalinger til, hvordan mødet med rumænske og central- og østeuropæiske migranter kan blive til nye fællesskaber og bidrage til, at disse nye minoriteter i Danmark bliver en aktivt bidragende gruppe – ikke kun på de mange arbejdspladser, hvor de allerede i dag er uundværlige.

Baggrund

Denne rapport er produktet af en række mindre pilotstudier, som er genemført af Emil Saggau, ph.d., Lunds Universitet i tæt samarbejde med en projektgruppe nedsat af Viborg, Ribe og Haderslev stifter, Samvirke-de Menighedsplejer og Folkekirkens mellemkirkelige Råd.

Denne rapport er et af de første skridt i det systematiske arbejde med den forandring af særligt jyske landdistrikter, som den central- og østeuropæiske migration medfører. Denne rapport ridser sådanne udfordringer og muligheder op, da dette pilotprojekt viser, at det nok ikke er toppen af en migration og transformation af jyske landdistrikter, som vi står ved, men mere en begyndelse.

Anbefalinger

En udfoldelse af anbefalingerne med flere konkrete anvisninger kan findes i rapportens kapitel 7.

Hovedanbefaling

Hovedanbefalingen til Viborg, Ribe og Haderslev Stift, Samvirkende Menighedsplejer og Folkekirkens mellemkirkeelige Råd er at undersøge mulighederne for at iværksætte strategiske samarbejder med offentlige og private partnere. Samarbejdet skal have til formål at igangsætte fælles initiativer rettet mod udvalgte indsatsområder som landbruget, velfærdsudannelserne og store infrastrukturprojekter i Danmark.

Initiativerne bør være målrettede og prioriterede rumænske og central- og østeuropæiske migranter, der ønsker at blive en del af danske fællesskaber og lære dansk.

Det er oplagt, at andre stifter deltager i disse strategiske partnerskaber.

Anbefalinger til sogne

1. Mød central- og østeuropæiske migranter der, hvor de allerede er i skoler, dagtilbud, arbejdspladser mv.
2. Inviter til dialog-'kaffe' og undersøg migranternes behov.
3. Opbyg de tilbud, der passer til jeres lokalområde og dets ressourcer, såsom familietilbud, venskabsfamilier, velkomstkomiteer, "reserve"-bedsteforældre, måltidsfællesskaber mv.
4. Start i det små med sociale eller kulturelle aktiviteter – gerne i samarbejde med migranterne.
5. Brug de samarbejder, som I allerede har med skoler, beboerforeninger mv. som mødesteder og partnere.
6. Organiser sprogcafeer.
7. Vær opmærksom på mødet med migranterne i skolesammenhæng (særligt konfirmation) eller ved registrering af nyfødte som anledning til dialog.
8. Udbyg kulturel udveksling i forbindelse med højtider, såsom Grundlovsdag m.fl.

Anbefalinger til provstier og stifte

9. Prioriter og understøt sogne, hvor der er ressourcer, vilje og interesse i mødet med central- og østeuropæiske migranter.
10. Indgå samarbejde med kommuner, virksomheder, interesseorganisationer for at undgå overlap i aktiviteter.
11. Styrk indsatsen med offentlige uddannelsessteder.
12. Opbyg en makker-præste-ordning som indgangsportal for nytilkommne evangeliske, ortodokse og katolske præster.
13. Styrk samarbejdet med de forskellige rumænske evangeliske menigheder.
14. Find og hjælp lokale brobyggere i sognene og blandt migranterne.
15. Efteruddan præster og medarbejdere med kultur- og integrationskurser om østeuropæiske migranter (særligt polske, rumænske og ukrainske).
16. Opbyg en kommunikationsvej mellem hospitals-, fængelsespræster mv. og ortodokse præster.
17. Arbejd for bedre begravelsesmuligheder for østkirker.

Anbefalinger til folkekirken på nationalt niveau

18. Formuler et ”gæstfrihedsbud” for folkekirkens møde med central- og østeuropæiske migranter og deres kirker.
19. Styrk kommunikationen (på rumænsk og polsk) om konfirmationen og udvikl materiale til dette for sognet med stor koncentration af disse sproggrupper.
20. Formuler en kortfattet opsamling om ortodoks-luthersk dialog til præster.
21. Udbyg netværk for folkekirkens medarbejdere i mødet med østeuropæere.
22. Understøt efter- og videreuddannelse af medarbejdere i folkekirken i mødet med østeuropæiske migranter (særligt polske, rumænske og ukrainske).

23. Arbejd for et fælles østkirkeligt udvalg med deltagelse af alle danske ortodokse kirker.
24. Arbejd for øget mulighed for østkirkelige præsters efter- og videreuddannelse, herunder danske kulturkurser.
25. Arbejd for en kortere og mere simpel godkendelsesprocedure for ortodokse kirker.
26. Arbejd for bedre nationale begravelsesmuligheder for østkirker.

Anbefalinger til andre aktører (kommuner, virksomheder m.fl.)

Central- og østeuropæisk arbejdskraft er helt essentiel for en række erhverv i industrien, servicevirksomheder, transportsektoren, fiskeri og landbruget. Kommuner, staten og private interesseorganisationer kan arbejde mere systematisk med både rekrutteringen af denne type medarbejdere, hvilket også sker via uddannelsessteder og udveksling, men særligt sætte ind for at fastholde allerede eksisterende medarbejdere.

Offentlige myndigheder og private virksomheder bør prioritere initiativer til tiltrækning og fastholdelse af central- og østeuropæisk arbejdskraft, hvis de fortsat ønsker at rekruttere fra denne arbejdsstyrke.

Offentlige og private organisationer kan oplagt indgå samarbejder med folkekirken, idet der er et sammenfald af interesse og et komplement af potentielle og kompetencer.

I kapitel 7 beskrives en række potentielle initiativer, nuværende problemer og opmærksomhedspunkter for særligt kommunale og statslige myndigheder, som er relevante for disse aktørers møde med central- og østeuropæiske migranter.

English Summary

From commuters to village dwellers – An investigation of Romanian labour migrants in the Danish countryside

In the remote villages of Isenvad, Agerbæk and Ulbjerg, there are old houses built by the local protestant missionary societies. Today, Romanian, not Danish, has become the dominant language in these building. Several new Romanian Orthodox congregations have grown here. In some places, the local Orthodox congregations have even taken the local Danish saint, such as Rimbert, Ansgar or Klemens, as their patron. These new congregations are an outward sign of the transformation of the rural districts that happened with massive labour migration from Central and Eastern Europe. In 2021, these groups of migrants made up a population of 130.000 people, which is about 2% of the Danish Population.

The number of Romanians alone has risen from 6.000 to around 40.000 people in less than 15 years, which makes them the fastest growing migrant group in Denmark. This migration mainly concentrates in rural districts and villages in which the Romanians make up a significant minority. In 17 parishes, the Romanian minority made up over 6% of the total local population. This number is much higher if all the Central and Eastern European migrants are considered. Several parishes have a minority of 20% of labour migrants.

These new groups transform the demography, culture and religious landscape of the rural districts. In the villages of Isenvad, Agerbæk and Ulbjerg there one can find Orthodox congregations along the Protestant ones. These new rural Orthodox parishes have their own newly renovated

church-buildings, complete with locally painted icons, carved iconostasis and a congregation counting hundreds of Romanians. The congregations meet regularly, creating thick traffic in these small villages.

The local communities, Protestant parish priests and local authorities face a significant cultural and religious development. A development this report maps to discuss the challenges, potential and opportunities that arise from this. This is used as a point of departure for a discussion and recommendations for the Danish Evangelical Church (*Folkekirken*) on how to approach the newcomers and build new local communities across religious and cultural divides for the benefit of both newcomers and receiving communities.

. The newly arrived Central and Eastern European migrants can become a valuable asset—not only for their employer—but for the local communities as well. A successful bridge-building between the various groups might help the local village to thrive and grow, whereas the opposite might lead to estrangement and closed social circles. In the worst-case scenario, they can become a source of social friction and conflicts.

The challenges of bridge-building will become increasingly present in rural districts in Jutland in the coming years, if the Romanian minority keeps growing at the same pace. All European and statistical indicators point in that direction. The Romanian minority in Denmark consists today mainly of young couples building a family, which is why the number of Romanian children will probably increase in Denmark. If these demographical trajectories continue for another five years, with all the uncertainty such a calculation encompasses, around 10.000 Romanian children will be born and an additional 40.000 Romanians will arrive in the country. This will have an enormous impact on the rural districts. Back in 2020, the Danish National Statistical Bureau noted that there the demographic decline in rural districts in Denmark has been replaced by stagnation. This mainly resulted from Central and Eastern European migration. A continued migration in the same volume will mean a demographical growth in the countryside. This change is already on the way. It has been noted in the increased numbers of Central and Eastern European speaking students in educational courses for jobs in the Danish care-giving sector and in the public schools. It is no longer uncommon to find around a quarter of pupils with other mother tongues than Danish in rural public schools.

This migration has so far been largely unnoticed and almost invisible. It does not occupy a large part of the public conversation in media and politics—and the local population seems to almost look past it in their daily life. This invisibility seems to be closely linked to the type of migration, which differs from more visible migrant groups in Denmark. The Central and Eastern European migration is a labour migration. They are in Denmark because they have been hired to do so. The employment rate is high and their invisibility seems to be connected to this. They simply leave early for their job and return late. The employment also makes this group invisible for social authorities and political discourse.

The conclusion of this report is that these former labour migrants are about to settle down permanently and have a wish for a stable life in Denmark. They wish to contribute, get involved and become an equal part of their local communities. There is a ‘delayed’ integrations process on the way, because the Romanians seem to realize their need to become a part of their local communities in their transition from being migrants to village dwellers. This perhaps ‘delayed’ wish to be part of their local community is an opportunity for local municipalities, industry, villages and the Danish Evangelical Church to build bridges. This report points to avenues for bridge building between the various groups to shape new communities and encourage the Central and Eastern European minority to become an active part here—and not only at their workplace, where they already had showed their value.

Recommendation

The overall recommendation for the Danish Evangelical Church is to seek private-public partnership with a variety of organizations to target specific areas, groups of industries, and various initiatives to build new communities. The model for inspiration could be drawn from the former private-public partnership with religious organizations included in Scania, known as ‘Open Skåne’.

Parishes and dioceses are encouraged to further build initiatives that meet the migrant groups in their ordinary life at work or in public institutions. They are encouraged to invite the migrants into equal partnerships

concerning language cafes, ‘family-friends’ (where local families are paired up with new coming families) and other locally grounded initiatives.

The Danish Evangelical Church is encouraged to develop a policy of hospitality, pursue pathways towards further cooperation with the Evangelical and Orthodox Christians and ensure the continual education of its members to better grasp the reality of the newcomers. In addition, the Danish Evangelical Church is encouraged to develop a network of ‘buddy’-priests, who are in charge of creating informal and hospitable social connection to Orthodox and Evangelical priests at local levels. These informal networks should support the newcomer’s churches and address any low-key practical concern and diaconal needs they might have.

Background

The report is the outcome of a series of minor pilot studies undertaken by Emil Hilton Saggau, researcher at Lund University, in close collaboration with a project group comprising appointed members from the Bishopric of Ribe, Haderslev and Viborg and the Danish church-based NGOs *Samvirkende Menighedsplejer* and *Folkekirkens mellemkirkelige Råd*